

Een archeologische begeleiding langs het Dwarsdiep tussen Marum en Boerakker, gemeente Marum (Gr.)

M.J.M. de Wit

ARC-Rapporten 2008-53

Groningen
4 december 2008
ISSN 1574-6887



Colofon

Een archeologische begeleiding langs het Dwarsdiep tussen Marum en Boerakker, gemeente Marum (Gr.)

ARC-Rapporten 2008-53
ARC-Projectcode 2008/070

Opdrachtgever
Tauw bv
Bevoegd gezag
Gemeente Marum, geadviseerd door dr. H.A. Groenendijk en Steunpunt Libau
Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

Tekst
M.J.M. de Wit
Afbeeldingen
S.J. Tuinstra & M.J.M. de Wit
Redactie
N. van Malssen

Status
definitieve versie

Autorisatie — A. Ufkes



Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Groningen, 4 december 2008

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Aanleiding tot het uitvoeren van onderhavig onderzoek vormt de voorgenomen herinrichting van een aantal oevers langs het Dwarsdiep tussen Marum en Boerakker. De oevers, met een totale lengte van ca. 1,5 km, worden over een breedte van 5–10 m verbreed, teneinde zowel kleinschalige waterberging als natuurvriendelijke oevers te realiseren. Opdrachtgever hiervoor is Tauw bv, namens Waterschap Noorderzijlvest en Staatsbosbeheer. Omdat de werkzaamheden gepaard zouden gaan met bodemverstorende ingrepen werd door het bevoegd gezag, de gemeente Marum, besloten het ontgraven van de oevers archeologisch te begeleiden. Deze begeleiding werd door Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) uitgevoerd op 3, 4, 19, 20 en 21 maart en 4 april 2008 door (afwisselend) drs. H.H. Bürmann, mw. drs. M. Daleman, mw. drs. M. Essink, mw. drs. H. Halıcı, M. Schepers MA, drs. S.J. Tuinstra en mw. drs. M.J.M. de Wit. Het graafwerk werd verricht door fa. Balkema & Meijer uit Zuidhorn.

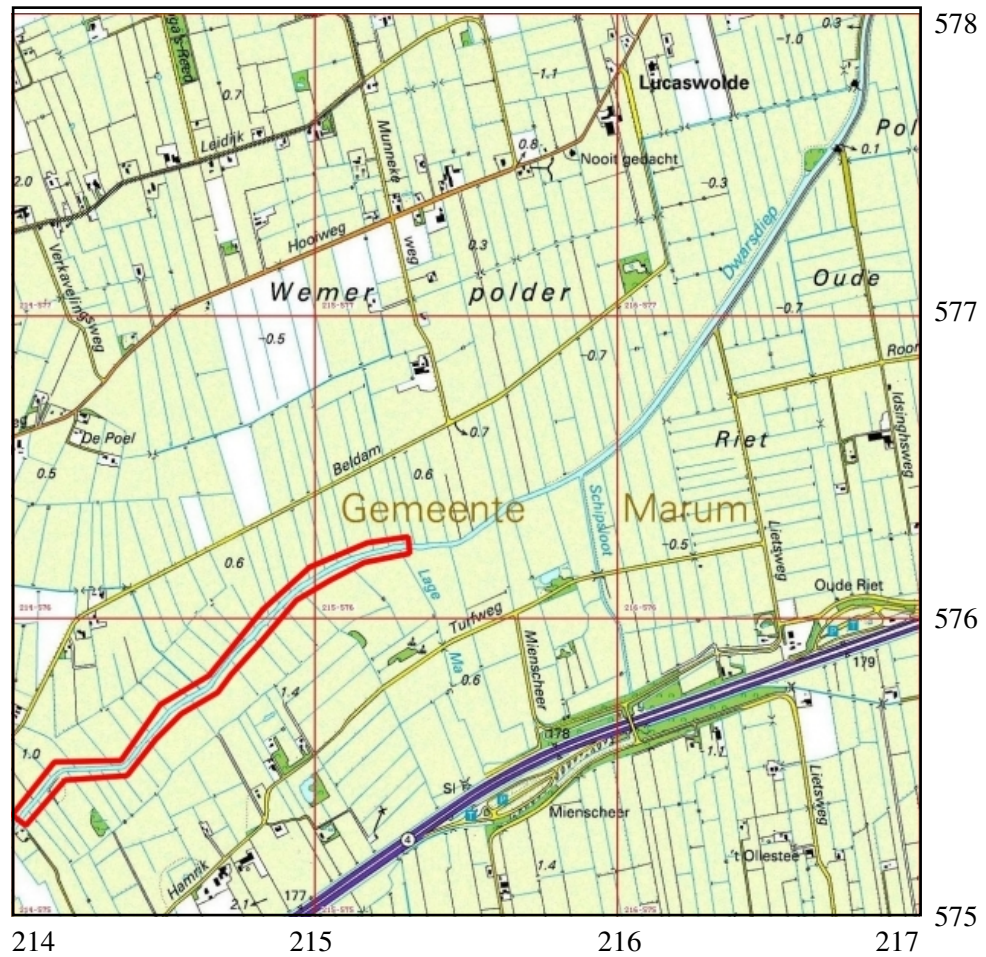
1.2 Ligging en beschrijving van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied bevindt zich tussen de dorpen Marum en Boerakker, ten noorden van de snelweg A7 (afb. 1). Het totale onderzoeksgebied heeft een lengte van 4,5 km, waarvan 1,5 km bij de huidige herinrichting is ontgraven. Het Dwarsdiep betreft een (voormalig) beekdal, dat ontspringt bij Frieschepalen, vervolgens in westelijke richting stroomt en uitmondt in het Hoendiep bij Enumatil. De bodem van het plangebied bestaat uit riet- en zeggeveen waarover een pakket zeeklei is afgezet (Riemersma 2006). Geomorfologisch gezien bevindt het onderzoeksgebied zich in een vlakte, met ten zuiden daarvan welvingen en glooiingen van een dekzandrug. Het plangebied ligt volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) op de grens van lage naar middelhoge trefkans. In het beekdal van het Dwarsdiep is onlangs te Zethuis, iets ten westen van het plangebied, een neolithische vlakbijnl aangetroffen. De vlakbijnl betreft waarschijnlijk een depotvondst en het is niet uit te sluiten dat dergelijke vondsten ook elders in het beekdal kunnen worden aangetroffen.¹

1.3 Objectgegevens

Provincie	Groningen
Gemeente	Marum
Plaats	Marum – Boerakker
Toponiem	Dwarsdiep
Kaartblad	6H
Coördinaten	W: 214.025/575.345 O: 215.315/576.235
Type bodem	Riet- en zeggeveen, afgedekt door zeeklei
Geomorfologie	Beekdal

¹Mondelinge mededeling dr. H.A. Groenendijk.



Afbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie (omkaderd in rood) en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1.4 Doel van het onderzoek

Het doel van de archeologische begeleiding was het traceren van potentieel aanwezige archeologische vindplaatsen langs het traject van de nieuw aan te leggen oevers. Meer specifiek diende het onderzoek antwoord te geven op de volgende onderzoeksvragen, zoals deze zijn gesteld in het Programma van Eisen (PvE), opgesteld door mw. drs. M.J.M. de Wit van ARC bv en in overleg met dr. H.A. Groenendijk goedgekeurd door drs. N. Eeltink van Tauw bv:

- 1 *Bevinden zich in de te begeleiden delen archeologische sporen en zo ja welke?*
- 2 *Wat is de ouderdom van deze sporen?*
- 3 *Wat is de aard, conservering en datering van het vondstmateriaal en zijn de vondsten aan de sporen te koppelen?*
- 4 *Zijn de archeologische sporen en vondsten toe te wijzen aan verschillende stratigrafische lagen (dekzand, veen, klei)?*
- 5 *Bevinden zich in het beekdal prehistorische depotvondsten?*
- 6 *Kan zich een beeld worden gevormd van het gebruik van dit deel van het beekdal door de eeuwen heen?*
- 7 *Hebben de resultaten van het onderzoek betekenis voor de archeologische verwachting van aangrenzende terreinen? Zo ja, welke?*

1.5 Werkwijze

Het te ontgraven tracé langs het Dwarsdiep is opgedeeld in acht stukken, DP1 t/m DP8 (afb. 2). Hiervan liggen er twee aan de noordkant van het Dwarsdiep, DP3 en DP8, en zes aan de zuidkant. Het graafwerk langs de oevers is verricht door een graafmachine met een gladde bak. Er werd een strook met een maximale breedte van 10 m uitgegraven, waarachter een nieuw talud of een nieuwe oeverwal werd opgeworpen. Al snel werd duidelijk dat het graafwerk niet diep zou gaan: de ontgraven diepte moest op gelijke hoogte blijven met het waterpeil in het Dwarsdiep. In sommige gevallen werd een laagje van slechts 20 cm weggegraven. Dit betekende dat er vrijwel alleen in het veen is gegraven. Aan de noordoever is van de over het veen liggende zeekleilaag nog een laagje van ca. 10 cm aangetroffen (DP3). Aan de zuidkant is deze kleilaag niet meer aanwezig, maar zal reeds in de bouwvoor zijn opgenomen. Op een klein aantal plekken zijn zandige afzettingen aangetroffen; deze betreffen beekafzettingen en geen pleistocene ondergrond.

Aangezien er vrijwel alleen in het veen is gegraven, zijn er weinig waarnemingen gedaan. Tijdens de begeleiding is op een aantal plekken op de zuidoever, op aanwijzingen van de archeologen, een dwarsprofiel aangelegd en gefotografeerd. Dit werd gedaan om meer grip op de bodemopbouw te krijgen, aangezien op het onderzoeksgebied voorafgaand aan de begeleiding geen inventiserend archeologisch vooronderzoek is uitgevoerd. Ook is op de noordoever, op DP3, een klein aantal verkennende grondboringen gedaan.

2 Resultaten en conclusie

2.1 Resultaten

2.1.1 Bodemopbouw

Zoals reeds in paragraaf 1.5 is gesteld, bestaat de bodem in het onderzoeksgebied van boven naar beneden uit bouwvoor, zeeklei, riet- en zeggeveen en zand. Het kleilaagje dat aan de noordoever nog op het veen aanwezig is, is gelig van kleur en kan beschouwd worden als ‘katteklei’ (afb. 3). Op de meeste plekken zal de klei in de bouwvoor opgenomen zijn. Op een aantal plekken zijn onder het veen blauwgrijze kleiige zandafzettingen aangetroffen (afb. 4). De structuur van deze afzettingen is te grofkorrelig om als dekzand te worden beschouwd. Deze afzettingen betreffen waarschijnlijk beekafzettingen.

2.1.2 Archeologische sporen en vondsten

Tijdens het onderzoek zijn geen archeologische sporen aangetroffen en slechts één vondst. Het betreft een scherfje laatmiddeleeuws kogelpotaardewerk dat op locatie DP3 is aangetroffen, in het veen net onder de bouwvoor.

2.2 Conclusie

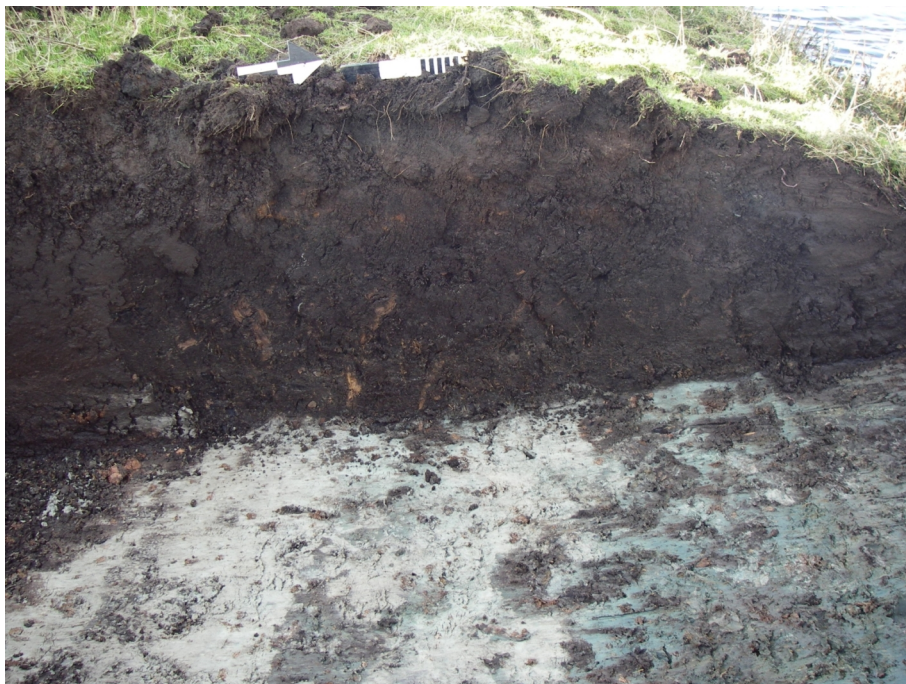
Er zijn bij de begeleiding langs het Dwarsdiep geen archeologische vindplaatsen aangetroffen. Bij het ontbreken van archeologische sporen en door de vondst van slechts één scherfje laatmiddeleeuws aardewerk, kan op geen van de onderzoeksvragen die in het PvE zijn gesteld (zie paragraaf 1.4) een antwoord worden gegeven.

3 Samenvatting

Meerdere oevers langs het Dwarsdiep tussen Marum en Boerakker zijn in maart en april 2008 heringericht. De oevers, met een totale lengte van ca. 1,5 km, zijn verbreed, teneinde zowel kleinschalige waterberging als natuurvriendelijke oevers te realiseren. Iets ten westen van deze oevers is onlangs in het beekdal van het Dwarsdiep een neolithische vlakbij aangetroffen, waarschijnlijk een depotvondst. Aangezien het niet uit te sluiten was dat dergelijke vondsten ook elders in het beekdal kunnen worden aangetroffen of dat er zich langs de oevers archeologische vindplaatsen konden bevinden, werd besloten de herinrichting van de oevers archeologisch te begeleiden. Tijdens deze begeleiding zijn geen archeologische sporen en vondsten aangetroffen, met uitzondering van één scherfje laatmiddeleeuws kogelpotaardewerk, dat uit het veen afkomstig is.



Afbeelding 3 Bodemopbouw op lokatie DP3, met net onder de bouwvoor een laagje gelige katteklei. Foto: S.J. Tuinstra.



Afbeelding 4 Bodemopbouw op lokatie DP5, met onder het veen blauwgrijze zandige beekafzettingen. Foto: M.J.M. de Wit.

Literatuur

Riemersma, P., 2006. *Natuurvriendelijke oevers Dwarsdiep. Realisatie kleinschalige waterberging in combinatie met de aanleg van natuurvriendelijke oevers langs het Dwarsdiep*. Drachten.